

УДК 629.73

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-1-04>

Крістіна ДЕРЕВ'ЯНКО

викладач

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

kristina.derevianko@dduvs.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Статтю присвячено висвітленню окремих аспектів використання безпілотних літальних апаратів (далі – БпЛА) у поліцейській діяльності, систематизації функцій та завдань безпіотної авіації у сфері цивільного та бойового застосування. Відповідно до поставленої мети було розкрито напрямки використання БпЛА, а також чітко означена їхня роль у поліцейській діяльності, яка спрямована на підвищення результативності та ефективності виконання покладених на органи Національної поліції функцій та завдань. Акцентовано увагу на низці варіантів фахового підходу до використання безпілотних апаратів. Визначені особливості нормативно-правових підстав, що дають можливість правоохоронцям на законних підставах використовувати БпЛА у своїй діяльності, що значно розширює можливості для забезпечення публічної безпеки і порядку. Розкрито сутність об'єкта, що дозволяє зрозуміти його специфіку та способи застосування. Зосереджено увагу на змінах у законодавстві, яких вимагають сучасні виклики, зумовлені введенням особливого правового режиму воєнного стану, а також адаптації нормативно-правових актів до появи безпілотних систем. Наукова новизна полягає у розкритті використання БпЛА у поліцейській діяльності з урахуванням бойового та цивільного досвіду в умовах повномасштабного вторгнення, а також перспектив подальшого розвитку системи службової підготовки фахівців з керування БпЛА. На перевагу людському фактору, розкрито безпілотні апарати, як важливий елемент у забезпеченні потенційного запобігання помилок і хибних рішень з боку людини з допомогою технічних пристроїв, що забезпечують точність і суворе дотримання зазначених характеристик. БпЛА визнані унікальним знаряддям для сприяння у розкритті правопорушень за допомогою технологічних інновацій. Наголошено на культурі використання безпілотних апаратів для забезпечення конфіденційності і дотримання прав та свобод людини.

Ключові слова: *безпілотні літальні апарати, поліцейська діяльність, інтеграція, публічний порядок і безпека, штучний інтелект, програмне забезпечення.*

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія розв'язана Російською Федерацією проти України та пов'язане із цим введення на території України особливого правового режиму воєнного стану, зумовлюють необхідність впровадження у поліцейську діяльність сучасних методів і форм діяльності. Також це передбачає розширення кола засобів, які сприятимуть розкриттю адміністративних та кримінальних правопорушень, а також перекривають кластер бойових задач, у яких, на сьогоднішній день, активно задіяні поліцейські. Поряд із цим, євроінтеграційний курс України створює нові вимоги до вдосконалення національного законодавства щодо використання безпілотних систем. Технологічний прогрес значною мірою трансформував використання безпілотних систем, а розвиток і впровадження штучного інтелекту наповнив їхнє практичне застосування новими сенсами.

Мета статті полягає у розкритті окремих аспектів використання безпілотних літальних апаратів (далі – БпЛА) у поліцейській діяльності. Відповідно до поставленої

© К. Дерев'янка, 2025

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-6081-0084>

мети необхідно розкрити сутність та особливості функціоналу безпілотних систем, а також визначити їхнє місце у вдосконаленні окремих складових поліцейської діяльності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Розв'язання проти України повномасштабної військової агресії обумовило інтенсифікацію наукового пошуку щодо нормативно-правового забезпечення використання БпЛА у секторі безпеки і оборони. Необхідно відзначити науковий доробок таких фахівців як А. А. Саковський, С. М. Наumenко, О. Г. Розгон, Т. В. Гуцул, А. І. Харук, якими був здійснений важливий науковий внесок щодо інтегрування БпЛА в діяльність правоохоронних органів України в цілому та Національної поліції зокрема. Поряд із цим, постійний технічний прогрес у сукупності з розширенням сфер використання безпілотних систем обумовлюють актуальність представленого дослідження.

Виклад основного матеріалу необхідно розпочати з розкриття самого поняття «безпілотний літальний апарат» Так, згідно з п. 23) ч. 1 ст. 1 Повітряного кодексу України від 19.05.2011, безпілотне повітряне судно визначене як повітряне судно, призначене для виконання польоту без пілота на борту, керування польотом якого і контроль за яким здійснюються за допомогою спеціальної станції керування, що розташована поза повітряним судном [2].

У свою чергу, А. І. Харук визначає БпЛА як літальний апарат, усі фази польоту якого проходять без фізичної присутності екіпажу на його борту [1].

Загалом, безпілотні системи вже давно увійшли в поліцейську діяльність як один із засобів, що не дозволяє замінити традиційні засоби огляду та фіксації правопорушень повністю, але сприяє та посилює ефективність правоохоронної діяльності. Варто згадати про те, що згідно п. 1) ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015, до основних завдань поліції належать забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [3].

Відповідно, неухильно дотримуючись основних принципів діяльності поліції, правоохоронці можуть використовувати різноманітні технічні засоби, форми та методи для успішного виконання поставлених перед ними завдань. Пошук нових можливостей для удосконалення поліцейської діяльності не зупиняється, а застосування сучасних технологій у поліцейській діяльності, до яких можна віднести використання БпЛА, сьогодні стає ключовим. Це зумовлено тим, що вони мають перевагу над людськими можливостями у таких аспектах як точне й суворе дотримання встановлених параметрів, якість і повнота дистанційно одержаної інформації, цілком автоматизовані процеси, яким притаманні безпечна експлуатація та простота у використанні. Варто зауважити, що перспективи використання БпЛА набули такої популярності, що 13.07.2023 до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» були внесені зміни, відповідно до яких поліцейські отримали законні підстави для використання повітряних суден, безпілотних повітряних суден, транспортних засобів, що рухаються по поверхні води або під нею, у тому числі дистанційно керованих [3].

Потенціал інтеграції БпЛА у поліцейську діяльність значно збільшується, оскільки, з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України, Міністерство внутрішніх справ стало динамічно адаптувати службову підготовку поліцейських відповідно до реалій сьогодення. Серед іншого це включає сприяння оволодінню навичками керування БпЛА та реалізацію спільних проєктів з підготовки пілотів – операторів БпЛА. Відповідну підготовку провадять для поліцейських територіальних органів (підрозділів) Національної поліції у вигляді спрощених курсів у

¹ Харук А. І. Безпілотний літальний апарат. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Безпілотний_літальний_апарат (дата звернення: 22.12.2024).

зкладах вищої освіти системи МВС України [2], а також розширеного курсу під егідою Управління авіації та поліції на воді, де слухачі мають змогу оволодіти не лише знаннями з тактико-технічних характеристик безпілотних апаратів, практичними годинами нальоту, а й навичками інженерії – конструювання та програмування БПЛА. Інновації в технічній та комп'ютерній інженерії безпілотних систем дозволили імплементувати передові технологічні можливості БПЛА як у старих, так і у нових для поліції сферах. Приміром, для превентивної поліцейської діяльності, а також для виконання поліцією задач на лінії зіткнення або наближеній до зони активних бойових дій. Особливої уваги та популярності сьогодні набуває огляд місця події за допомогою БПЛА, які надають поліцейським змогу виконувати слідчі дії за відсутності безпосереднього втручання людини в епіцентр події, що є важливим для збереження слідів правопорушення, а також їх високоточної фіксації на носіях інформації. БПЛА можуть вирішити проблемні питання огляду місця події, де основними завданнями є встановлення всіх обставин події, їх фіксація, вилучення речових доказів й оцінка слідів правопорушення. Зокрема, це стосується не тільки таких подій, що стосуються посягання на життя та здоров'я особи, а й дорожньо-транспортних пригод, виявлення масових поховань на деокупованих територіях, під час масових заворушень, охорони публічного порядку і безпеки під час масових заходів тощо.

Крім викладеного, сучасні технології дозволяють розробляти 3D-моделі з матеріалу, відзнятого за допомогою БПЛА, поєднавши їх з використанням сучасних алгоритмів штучного інтелекту та фотометричної обробки. Це дає змогу фактично реконструювати подію. Отримання більшої кількості доказового матеріалу має велике значення для його подальшої інтеграції у досудове розслідування й судовий розгляд, адже поліпшує якісні показники оцінки доказів та імплементацию демократичних цінностей у правоохоронну діяльність.

Проте, використання БПЛА поліцією пов'язане не лише із слідчо-криміналістичною діяльністю. Наприклад, поліцейські, які спільно з прикордонниками, здійснюють перевірку дотримання прикордонного режиму та патрулювання місцевості запозичили досвід використання БПЛА для контролю за перетинанням або спробами перетинання державного кордону України будь-яким способом поза пунктами пропуску або в пунктах пропуску через державний кордон України. Підйом у повітря БПЛА значною мірою полегшує виконання поліцейськими службових обов'язків у прикордонних регіонах, а результативність поряд із одночасною фіксацією правопорушення робить використання БПЛА незамінним для превенції правопорушень.

Не дивлячись на переваги використання безпілотних систем, одним із основних критеріїв вибору таких засобів є їхня доступність, оскільки БПЛА залишаються доволі коштовним обладнанням. З одного боку тут можна вести мову про альтернативу державним закупівлям заводських пристроїв, БПЛА зібраними фахівцями з окремих компонентів. З іншого боку, у разі самостійного конструювання БПЛА в окремих органах (підрозділах) поліції виникає питання про їхню відповідність та сертифікації.

Що стосується використання БПЛА поліцейськими підрозділами задіяними до безпосередньої участі у бойових діях, можна вести мову про їхнє використання не лише для ураження ворога та проведення розвідувальних дій, а й для надання допомоги потерпілим особам в потенційно небезпечних умовах, перебування в яких може загрожувати життю та здоров'ю. Тим самим мінімізується необхідність безпосереднього залучення поліцейських. Зупиняючись на широті використання БПЛА, слушною є спільна думка Гуцула Т. В., Жежери І.В., Ткача В.В. про те, що застосування безпілотних апаратів дозволяє людям не перебувати в загрозливих життю умовах, провадити діяльність за межами фізичних та психофізіологічних здібностей особи, а також відкриває широкий перелік функцій, які раніше могли здаватися нереальними [1, с. 201].

² Основи управління БПЛА: факультатив для поліцейських <https://dduvs.edu.ua/2024/07/12/osnovy-upravlinnya-bpla-fakultativ-dlya-politsejskyh/>

З іншого боку, такі автори як Розгон О. Г., Батраченко Т.С., Єфімова І.В. наголошують на тому, що основою успішної інтеграції БпЛА є постійне оновлення технічної бази, що вимагає значних інвестицій та планомірного управління змінами [4, с. 487]. Програмна інженерія не стоїть на місці і варто зауважити, що штучний інтелект (далі – ШІ) додав безпілотним системам належних людям ознак. Оптимізація залучення поліцейських до оперативно-розшукових дій завдяки БпЛА, обладнаних ШІ, стимулювала розкриття кримінальних та інших правопорушень. Розробка програмного забезпечення з розпізнавання обличчя за фото, які попередньо внесені до відповідної бази, вже активно використовується як інструмент для віддаленого пошуку осіб, які знаходяться в розшуку або підозрюються у вчиненні протиправних дій у випадках, коли особа може здогадуватись про спостереження, а перебування поліцейського на місці є неможливим або ставить під загрозу процесуальні дії, а також в умовах підвищеної небезпеки в ході затримання озброєних осіб або таких, що можуть чинити опір, для вчасного отримання підтримки доданих сил у випадку віддаленого виявлення таких осіб.

Державна політика щодо підтримки використання й розвитку безпілотних систем набуває дедалі більшої популярності не лише серед поліцейських та представників інших правоохоронних органів, а й серед цивільних осіб, які у добровільному порядку проходять курси з керування БпЛА. Тому, відповідно до Повітряного кодексу України, обов'язок щодо контролю дотримання порядку використання повітряного простору, захисту об'єктів критичної інфраструктури, важливих державних об'єктів, управління польотами державних повітряних суден, контролю польотів повітряних суден та переміщення інших об'єктів, що перетинають державний кордон України або виконують польоти в межах зон з особливим режимом використання та у спеціальних зонах повітряного простору України, проведення заходів з підтримання громадської безпеки і порядку покладених на численну кількість суб'єктів, серед яких одним з провідних є органи Національної поліції України [2].

В умовах підвищеної небезпеки та систематичного нанесення ракетних ударів по об'єктах критичної інфраструктурі, з метою захисту таких об'єктів від незаконних посягань, а також протидії диверсійній діяльності противника, поліцейськими здійснюється ретельний контроль за правилами виконання польотів, їхньою реєстрацією, а також дотриманням маршрутів, вказаних у запиті для забезпечення публічного порядку і безпеки. У випадках, коли є обґрунтовані підстави вважати, що БпЛА використовується для вчинення правопорушення або становить загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського, відповідно до ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейським дозволено примусово припиняти політ безпілотного повітряного судна шляхом його пошкодження або знищення [3]. Наведене переконливо свідчить про розвиток національного законодавства щодо використання БпЛА. Поряд із цим, аби не вдаватись до застосування табельної вогнепальної зброї, згідно п. 4) ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», було додано засоби та/або пристрої, призначені для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі для перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та/або складових частин безпілотних авіаційних систем [3]. Такими пристроями зазвичай виступають засоби радіоелектронної боротьби (далі – РЕБ), які вже перебувають на обліку у органах Національної поліції та можуть використовуватись у випадках, коли спричинення пошкоджень може тягнути за собою тяжкі наслідки для інфраструктури або людей, оскільки система РЕБ дає змогу безпечно посадити або зупинити безпілотне судно не викликаючи його некероване падіння (стосується БпЛА першого типу). Необхідно додатково підкреслити, що важливу роль у контролі за дотриманням порядку використання повітряного простору відіграє населення, що полягає у зверненнях і повідомленнях від небайдужих громадян на лінію «102» відносно підозрілих БпЛА для їхньої подальшої перевірки групами реагування патрульної

поліції або іншими службами (посадовими особами), уповноваженими на реагування за викликами і повідомлення про правопорушення та інші події.

З вищевказаного випливає важливість оновлення законодавства України, з урахуванням забезпечення безпекового середовища, вимог конфіденційності в умовах складної геополітичної ситуації. Нові виклики вимагають високоефективного державного регулювання використання безпілотних систем як у цивільних, так у бойових потребах.

Висновки. Підсумовуючи викладене, потрібно зазначити, що використання БПЛА стає все більш поширеним завдяки їхній здатності ефективно сприяти виконанню різноманітних завдань, підвищуючи безпеку та оперативність реагування поліції на протиправні прояви. Спостереження та моніторинг забезпечують швидке реагування на будь-які зміни стану публічного порядку і безпеки, а також дозволяють нелазним чином реагувати на різноманітні загрози без ризику для життя і здоров'я поліцейських. Проведення поліцейських операцій з розшуку та затримання правопорушників, розшукові дії в умовах реального часу, слідчі дії, огляд місця події та якісний збір доказової бази – все це дозволяє Національній поліції підвищити ефективність реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також забезпечити подальші процеси, пов'язані з провадженням у таких справах.

Список використаних джерел

1. Гуцул Т. В., Жежера І. В., Ткач В. В. Особливості класифікації та методів вибору БПЛА. *Технічні науки та технології*. 2022. № 4 (30). С. 201–212.
2. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
4. Розгон О. Г., Батраченко Т. С., Єфімова І. В. Ефективність застосування безпілотних літальних апаратів для фото- та відеозапису в діяльності Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 486–488. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/113>.

Надійшла до редакції 25.12.2024

References

1. Hutsul, T. V., Zhezhera, I. V., & Tkach, V. V. (2022) Osoblyvosti klasyfikatsii ta metodiv vyboru BpLA [Features of classification and methods of selection of UAVs]. *Tekhnichni nauky ta tekhnolohii*. № 4 (30), pp. 201–212. [in Ukr.].
2. Povitrianyi kodeks Ukrainy [Air Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 19.05.2011. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>. [in Ukr.].
3. Pro Natsionalnu politsiiu [On the National Police] : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>. [in Ukr.].
4. Rozghon, O. H., Batrachenko, T. S., Yefimova, I. V. (2024) Efektyvnist zastosuvannia bezpilotnykh litalnykh aparativ dlia foto- ta videozapysu v diialnosti Natsionalnoi politsii Ukrainy [Effectiveness of using unmanned aerial vehicles for photo and video recording in the activities of the National Police of Ukraine]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*. № 1, pp. 486–488. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/113>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Kristina Derevianko. The use of unmanned aerial vehicles in police activities: some aspects

The article is aimed at highlighting certain aspects of the use of unmanned aerial vehicles (hereinafter – UAVs) in police activities, and at systematizing the functions and tasks of unmanned aircraft in the field of civilian and combat use. In accordance with this goal, the author reveals the areas of use of UAVs and clearly defines their role in police activities aimed at increasing the efficiency and effectiveness of the functions and tasks assigned to the National Police. The author emphasizes a number of options for a

professional approach to the use of unmanned aerial vehicles. The author identifies the peculiarities of the regulatory and legal framework enabling law enforcement officers to legally use UAVs in their activities, which significantly expands the possibilities for ensuring public safety and order. The essence of the object is revealed, which allows to understand its specifics and methods of application. Attention is focused on the changes in legislation required by modern challenges caused by the introduction of a special legal regime of martial law, as well as the adaptation of regulations to the emergence of unmanned systems. The scientific novelty lies in the disclosure of the use of UAVs in police activities, taking into account combat and civilian experience in the context of a full-scale invasion, as well as the prospects for further development of the system of in-service training of specialists in UAV operation. To the advantage of the human factor, the author reveals unmanned aerial vehicles as an important element in ensuring the potential prevention of human errors and wrong decisions with the help of technical devices that ensure accuracy and strict adherence to the specified characteristics. UAVs are recognized as a unique tool to assist in solving offenses through technological innovation. The culture of using unmanned vehicles to ensure confidentiality and respect for human rights and freedoms is emphasized.

Key words: *unmanned vehicles, police activity, integration, public order and security, artificial intelligence, software.*